

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

Факультет музичного мистецтва

Кафедра фортепіано

**ПРОГРАМА ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
З КУРСУ**

СПЕЦІАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ (ФОРТЕПІАНО)

другий (магістерський) рівень вищої освіти

спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»

освітня програма: «фортепіано»

Харків, 2024

УДК 780.616.432(073)

С 71

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 6 від 27.11.2024 року)

Укладачі: **Рябуха Н. О.**, доктор мистецтвознавства, доцент кафедри фортепіано
Степанова О. Ю., кандидат мистецтвознавства, старший викладач кафедри фортепіано
Склярів О. Д., професор, заслужений діяч мистецтв України, професор, завідувач кафедри фортепіано

С 71 Спеціальний інструмент (фортепіано) : програма та навч.-метод. матеріали з курсу для здобувачів другого (магістр.) рівня вищої освіти зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво», ОП «Фортепіано» / М-во культури та стратег. комунікацій України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т музичного мистецтва, Каф. фортепіано ; [уклад.: Рябуха Н. О., Степанова О. Ю., Склярів О. Д.]. Харків : ХДАК, 2024. 36 с.

Рецензенти:

Седюк І.О., Кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри спеціального фортепіано ХНУМ імені І. П. Котляревського;

Цуранова О.О., Кандидат мистецтвознавства, доцент, завідувач кафедри фортепіано КЗ«ХГПА» Харківської обласної ради.

Програма та навчально-методичні матеріали з дисципліни «Спеціальний інструмент» (фортепіано) сформований для комплексної підготовки здобувачів-піаністів до професійної діяльності. Вони забезпечують систематичний підхід до навчання, сприяють розвитку виконавської майстерності та надають необхідні знання для успішної кар'єри у сфері музики. Основна мета курсу – формування та розвиток професійних навичок гри на фортепіано, необхідних для успішної виконавської та педагогічної діяльності, а також підвищення рівня музичної культури та естетичного сприйняття здобувачів. Програма охоплює різноманітні аспекти піаністичної освіти, включаючи технічну підготовку, інтерпретацію музичних творів тощо, що дозволяє здобувачам розвивати свої навички у різних напрямках фортепіанної гри. Матеріали є незамінним ресурсом для здобувачів та викладачів ХДАК для забезпечення якісної підготовки здобувачів за освітньо-професійною програмою «Фортепіано».

УДК 780.616.432(073)

© Харківська державна академія культури, 2024

© Рябуха Н. О., Степанова О. Ю., Склярів О. Д., 2024

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 10	Галузь знань 02 Культура і мистецтво	<i>Обов'язкова</i>	
	Спеціальність: 025 Музичне мистецтво		
Тематичних розділів – 4	Освітня програма за спеціалізацією: «Фортепіано»	Рік підготовки:	
Тем – 17		1,5	1,5
Індивідуальне завдання – виконання творів різних жанрів та стилів		Семестр	
Загальна кількість годин – 300 год.		1-3-й	1-3-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3 год (I сем.) 2 год. (II та III сем.) самостійної роботи студента – 4 год.	Ступінь: магістр		
		Аудиторні, індивідуальні	
		100 год.	32 год.
		Самостійна робота	
		200 год.	268 год.
Індивідуальні завдання:			
		Види контролю: іспит (кожного семестру)	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 100/200

для заочної форми навчання – 32/268

1. Мета і завдання навчальної дисципліни

Програма та навчально-методичні матеріали з курсу «Спеціальний інструмент» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво».

Програмою навчальної дисципліни «Спеціальний інструмент» передбачено вивчення виконавсько-інтерпретаційних особливостей роботи над музичними творами різними за жанрами, стилем та формою, а також методика подолання виконавських проблем, пов'язаних з підготовки програми до концертного виступу. «Спеціальний інструмент» – обов'язкова дисципліна, що забезпечує розвиток набутих раніше навичок інтерпретації фортепіанних творів та вдосконалення виконавської майстерності. Під час вивчення дисципліни здійснюється удосконалення навичок роботи над фортепіанною технікою і різними за характером, стилем та жанром фортепіанними творами, а саме: поліфонією, крупною формою, (фортепіанні концерти, сонати, сонатини, варіації, рондо), п'єсами малої форми (цикли фортепіанних мініатюр), концертні п'єси.

Предметом курсу «Спеціальний інструмент» освітньо-професійної програми «Фортепіано» є удосконалення піаністичної майстерності та професійних навичок виконавської інтерпретації в різних жанрах, стилях та формах фортепіанного мистецтва.

Метою курсу «Спеціальний інструмент» є підготовка висококваліфікованих піаністів, які володіють художньо-інтерпретаційною виконавською майстерністю, необхідною для самостійної професійної діяльності у якості солістів-виконавців, артистів та викладачів фахових дисциплін ЗВО України III – IV рівнів акредитації.

Компетентності та програмні результати навчання, для формування яких використовується ця навчальна дисципліна, відповідають освітній програмі «Фортепіано».

2. Загальні та фахові компетентності, які формує дисципліна

(відповідно до освітньо-професійної програми)

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій в теорії, історії музики, у педагогіці, виконавстві та характеризується невизначеністю умов і вимог.	
Загальні компетентності:	
ЗК 2	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК 3	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
ЗК 4	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 5	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях
ЗК 6	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК 7	Здатність до міжособистісної взаємодії.
ЗК 9	Здатність працювати автономно.
Професійні (фахові) компетентності спеціальності:	
СК 1	Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.
СК 3	Здатність розробляти і реалізовувати творчі проекти по інтерпретації музики.
СК 4	Здатність інтерпретувати художні образи у музикознавчій, виконавській, педагогічній діяльності.
СК 5	Здатність збирати та аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її для теоретичної, виконавської, педагогічної інтерпретації.
СК 7	Здатність аналізувати виконання музичних творів або оперних спектаклів, здійснювати порівняльний аналіз різних виконавських інтерпретацій, у тому числі з використанням можливостей радіо, телебачення, Інтернету.
СК 8	Здатність взаємодіяти з аудиторією для донесення музичного матеріалу, вільно і впевнено репрезентувати свої ідеї (художню інтерпретацію) під час публічного виступу.

Програмні результати навчання

РН 1	Володіти професійними навичками виконавської, творчої та педагогічної діяльності.
РН 3	Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві
РН 4	Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків.
РН 5	Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню

	інтерпретацію
РН 6	Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій
РН 7	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом
РН 9	Здійснювати ефективне управління мистецькими проектами, зокрема, їх планування та ресурсне забезпечення

На рівні магістратури вивчення фортепіано спрямоване на поглиблення професійних компетенцій піаніста, розвиток його індивідуального стилю та підготовку до самостійної творчої діяльності. **Основними завданнями** вивчення дисципліни є:

1. Комплексний аналіз музичного тексту: поглиблене вивчення формоутворення, гармонії, контрапункту, аналіз стильових особливостей, історико-культурного контексту твору.
2. Вивчення різних підходів до інтерпретації: ознайомлення з різними школами фортепіанного виконавства, аналіз різних інтерпретацій одного й того ж твору.
3. Вдосконалення техніки: розвиток всіх аспектів техніки гри (швидкість, витривалість, точність, різноманітність динамічних відтінків, педалізація), доведення її до рівня, необхідного для виконання складних творів.
4. Розвиток музичності: поглиблення розуміння музичної мови, формування власного звуку, розвиток здатності до музичної імпровізації.
5. Формування індивідуального стилю: розробка власного підходу до інтерпретації музичних творів, пошук оригінальних виконавських рішень.
6. Розширення концертного репертуару: освоєння складних творів різних епох і стилів, підготовка концертних програм.
7. Розвиток сценічної культури: робота над поставою, жестикуляцією, взаємодією з публікою.

Заплановані результати навчання після вивчення курсу «Спеціальний інструмент»

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти має

знати:

- специфіку звукового образу фортепіано (та його попередників – клавикорд, клавесин), специфіка якого пов'язана з історико-культурним розвитком фортепіанного мистецтва;
- функції засобів виконавської виразності та принципи їх застосування.
- способи та принципи самостійної роботи над фортепіанним твором;
- жанрово-стильові особливості виконавської інтерпретації фортепіанних творів, що відповідають певному історико-культурному контексту епохи, стилю, жанру (музика епохи бароко, рококо, класицизму, романтизму, імпресіонізму, експресіонізму, неокласицизму тощо);
- специфіку виконавської драматургії та художньо-акустичних особливостей фортепіанного звуковираження у процесі інтерпретування творів.

уміти:

- обирати належні технічні прийоми виконання, виконавські засоби стильової інтерпретації, що відповідають різноманітним видам фортепіанної фактури, форми, драматургії, жанру;
- використовувати різноманітні засоби виконавської виразності (підбирати аплікатуру, педалізацію, артикуляцію, що відповідають композиторському стилю, виду фортепіанної фактури та прийому гри;
- втілювати звукообразну концепцію твору, що відповідає принципам виконавської драматургії.

мати навички:

- виконавського аналізу та складання плану інтерпретації твору;
- роботи над різними видами поліфонії;
- роботи над творами крупної форми;
- виконання фортепіанних мініатюр різних за жанром, стилем та характером;
- критичного самоаналізу та оцінки.

Програма та навчально-методичні матеріали з курсу «Спеціальний інструмент» розроблена за принципом розподілу навчального матеріалу на тематичні розділи. Кожний з них є цілісним навчальним об'єктом, що включає визначену кількість

аудиторних занять і самостійних (позааудиторних) навчально-виконавських заходів. Програма курсу враховує специфіку індивідуальної роботи викладача зі здобувачем, що передбачає застосування особистісно-орієнтованого підходу.

За період навчання здобувачі мають розвинути вміння та вдосконалити навички виконавської інтерпретації, звукообразного мислення, спрямованого на розкриття художньо-акустичної концепції музичного твору засобами індивідуальної виконавської стилістики та темброво-акустичного потенціалу фортепіано у єдності звуковідчуття композитора й виконавця-інтерпретатора у способах

Ефективність засвоєння здобувачами необхідних знань, вмінь на навичок в навчальному процесі певною мірою залежить від якості відбору виконавського репертуару здобувача, який складають різні за жанрами та стилями і формами фортепіанні твори. На матеріалі найкращих зразків фортепіанної літератури як зарубіжних, так і українських композиторів розвивається виконавсько-інтерпретаційне мислення здобувачів, вивчаються стилістичні закономірності та драматургічні особливості творів класичного та сучасного репертуару, які є обов'язковою складовою виконавської програми.

Прагнення до найглибшого і всебічного розуміння художнього задуму твору допомагає у творчому процесі виконавської інтерпретації. У зв'язку з цим одним з найголовніших завдань, що передбачає програма курсу, є реалізація художньої ідеї твору в досконалій піаністичній формі.

Матеріалом курсу «Спеціальний інструмент» освітньо-професійної програми «Фортепіано» слугує фортепіанний педагогічний і концертний репертуар, що включає до себе поліфонічні твори, твори крупної форми (фортепіанні концерти, сонати, сонатини, варіації, рондо), п'єси малої форми (фортепіанні мініатюри), різні за характером, стилем та жанром.

У результаті вивчення дисципліни «Спеціальний інструмент» у здобувачів мають бути сформовані такі компетентності:

– *виконавська* (вільне володіння музичним інструментом та здатність його використовувати у навчальній і концертно-виконавській діяльності; володіння художніми методами виконавської інтерпретації фортепіанних творів різних за

стилем, жанром та формою);

– *художньо-світоглядна* (наявність ціннісно-орієнтованої позиції; загальнокультурна ерудованість; розуміння сутності і соціокультурної значущості майбутньої професії; збереження національних духовних традицій);

– *інформаційна* (здатність до самостійного пошуку, оброблення та ефективного використання інформаційних ресурсів з різних джерел (художньої, мистецтвознавчої літератури, аудіо- і відеоматеріалу) для розв'язання конкретних завдань; здатність до ефективного використання інформаційних ресурсів мережі Інтернет у професійній діяльності);

– *самоосвітня* (здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку; спрямованість на розкриття особистісного творчого потенціалу та самореалізацію у фаховій діяльності).

Протягом навчання викладач повинен постійно проводити консультативно-індивідуальну роботу зі здобувачами з метою кращого засвоєння навчального матеріалу. Це, у свою чергу, сприяє формуванню самостійного творчого мислення здобувача, накопичуванню музично-теоретичних знань та навичок виконавського аналізу фортепіанних творів, що допомагає у створенні власної виконавської інтерпретації.

Індивідуальна робота викладача зі здобувачем у курсі «Спеціальний інструмент» повинна базуватися на набутих в ході аудиторної і самостійної роботи здобувача теоретичних знань і практичних навичок, а саме:

- теоретичні знання (музичні терміни, поняття, базові знання з теорії та історії музичного виконавства);
- робота з музикознавчою та методичною літературою;
- прослуховування записів провідних виконавців фортепіанних творів;
- закріплення теоретичних знань практичними навичками та вмінням.

Курс «Спеціальний інструмент» як інтегруюча та розвиваюча дисципліна є частиною комплексного музичного розвитку здобувачів, що базується на міждисциплінарному підході. Ефективність етико-естетичного та музично-професійного виховання здобувачів різко зростає в умовах комплексного методу

навчання, що передбачає активне залучення знань загальнонаукових і спеціальних дисциплін. Музично-професійна культура майбутнього працівника у сфері культури і освіти базується на опануванні та використанні в професійній діяльності необхідних знань, вмінь та навичок, набутих в ході занять з теорії та історії музичної культури, музичної естетики та фахових дисциплін відповідного профілю.

Успішне опанування курсу «Спеціальний інструмент (фортепіано)» талановитими здобувачами передбачає їх виступи на кафедральних та вузівських концертах, а також на святкових заходах ХДАК та поза її межами.

3. Критерії оцінювання успішності навчальної діяльності

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою (для екзамену)	Критерії оцінювання виконання
90 – 100	A	відмінно	Високий художньо-інтерпретаційний рівень виконання: - яскраве, осмислене і досконало технічне виконання музичних творів; - бездоганне знання тексту; - стильове використання і володіння різноманітними засобами виконавської виразності; - високий рівень володіння виконавською технікою та звуковеденням.
82-89	B	добре	Достатньо високий рівень виконавської майстерності із зрозумілим художньо-музичним трактуванням, але присутні: - деякі похибки у технічному виконанні, відхилення від музичного тексту; - деяка невідповідність у стильовому виконанні, використанні засобів виконавської виразності; - недосконале інтонування.
74-81	C		
64-73	D	задовільно	- достатній рівень технічної підготовки; - певні проблеми у виконавському апараті, які частково заважають розкрити ідейно-образний задум твору.
60-63	E		

35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	Недостатній рівень виконавської інтерпретації музичного твору, недосконале володіння навичками гри: - виконання із досить серйозними похибками, частими зупинками; - одноманітна динаміка без точного фразування та інтонування; - недостатня технічна майстерність, нерозвинута техніка гри; - відсутність особистої творчої зацікавленості студента у донесенні виконавської версії.
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	Низький рівень художнього виконання музичних творів: - неможливість виконання жодного музичного твору напам'ять навіть із зупинками та повторними спробами; - відсутність динаміки розвитку виконавської майстерності здобувача; - недосконале володіння музичним інструментом; - відсутність мотивації вивчення індивідуальної виконавської програми; - регулярна без поважних причин відсутність на індивідуальних заняттях та на екзамені (академконцерті).

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

Демонстрування запланованих результатів навчання здійснюється через виконання здобувачем вищої освіти інструментальних творів індивідуальної програми.

Рівень досягнення запланованих результатів навчання перевіряється за допомогою таких форм контролю:

- 1.** поточний контроль виступ на академічних концертах, творчих звітах;
- 2.** підсумковий контроль екзамен (виконання програми на іспиті наприкінці кожного семестра);
- 3.** державний іспит зі спеціального інструменту як складової демонстрації творчого проєкту.

Процедура проведення демонстрації творчого проєкту:

Захист магістерського творчого проєкту із застосуванням дистанційних технологій навчання передбачає здійснення взаємодії між здобувачами вищої освіти та членами атестаційної комісії та може проводитися синхронно в режимі реального часу. Демонстрація концертної програми може відбуватися шляхом виконання концертної програми безпосередньо під час проведення відеоконференції (ZOOM) або шляхом прослуховування атестаційною комісією попередньо зроблених здобувачем відеозаписів концертної програми. Захист здобувачем теоретичного обґрунтування магістерського творчого проєкту відбувається в режимі реального часу.

Захист магістерського творчого проєкту проводиться як комплексна перевірка знань та практичних вмінь і навичок і складається із 2-х основних компонент (концертно-виконавської та теоретико-аналітичної):

Концертно-виконавська частина передбачає публічну демонстрацію (виконання) концертної програми, в галузі музичного мистецтва з дисциплін «Спеціальний інструмент», «Концертмейстерський клас», «Камерний ансамбль» (в сольній і колективній формах) та /або її відеозапис.

4. Форми навчання

Форма навчання денна та заочна, передбачає індивідуальні аудиторні заняття та самостійну роботу здобувача вищої освіти.

5. Програма навчальної дисципліни

Курс «Спеціальний інструмент» освітньо-професійної програми «Фортепіано» містить три розділи, які складають педагогічний репертуар здобувача і спрямовані на опанування різними видами і жанрами фортепіанних творів. Розділи навчальної програми повторюються кожного семестру з поступовим ускладненням індивідуальної виконавської програми та підвищенням вимог до інтерпретації й технічної майстерності виконання.

Розділ 1. «Академічний»

Цей тематичний розділ репрезентований жанрами творів, що складають основу педагогічного репертуару. Теми розділу формують виконавський репертуар магістра академічного спрямування, передбачає сольне виконання

фортепіанних творів у наступних жанрах:

Тема 1. Виконання поліфонічного твору.

Опанування навичок виконання поліфонічних творів різних епох і стилів. Фокус на інтерпретацію голосової структури, збалансованість і виразність кожного голосу. Аналіз мелодичних і гармонійних взаємозв'язків у поліфонії, розвиток здатності піаніста вести та відокремлювати голоси, створюючи багатошарове звучання.

Тема 2. Виконання твору крупної форми (сонатне алегро, варіації, рондо).

Засвоєння особливостей великих музичних форм, таких як сонатне алегро, варіації та рондо. Робота над композиційною логікою твору, його драматургією та нарощуванням кульмінацій. Виконання великих форм як процес інтеграції технічних та емоційних засобів з метою передачі цілісного задуму композитора.

Тема 3. Виконання п'єси малої форми.

Оволодіння особливостями виконання музичних творів малої форми. Акцент на вміння точно та образно відтворити емоційний і художній зміст твору, досягаючи максимального виразового ефекту за мінімальних засобів. Формування вміння швидко захоплювати слухача за допомогою динамічного розвитку та художнього нюансування в рамках обмеженої форми.

Розділ 2. «Креативно-розвиваючий»

Передбачає удосконалення виконавської майстерності магістра, розвиток звукообразного мислення на основі розкриття художньо-акустичного потенціалу фортепіано.

Тема 4. Розвиток навичок інтонування, прийомів звуковидобування і аплікатури.

Формування навичок інтонування й виразного звуковидобування. Розгляд технік і прийомів, які дозволяють передавати характер звуку через туше, тембр і динамічні ефекти. Опанування основ аплікатури з метою комфортного відтворення музичного матеріалу, враховуючи вимоги різних музичних стилів та особливості композиторського задуму.

Тема 5. Поліваріантність прийомів удосконалення різних видів техніки гри.

Розширення діапазону технічних навичок шляхом оволодіння різноманітними

методами роботи над складними технічними елементами, включно з пасажами, акцентами та штрихами. Використання варіативних методів вдосконалення, які дають змогу адаптувати технічні прийоми під особливості кожного твору, вдосконалюючи при цьому контроль над пальцями, координацію рук і загальну витривалість піаніста.

Тема 6. Специфіка звукообразного мислення піаніста. Художньо-акустичний потенціал фортепіано.

Розвиток здатності відчувати і прогнозувати звуковий результат ще до його фактичного відтворення на інструменті. Звук як важливий компонент мислення піаніста: зосередження на динамічній, тембровій і ритмічній виразності, які сприяють створенню образу музичного твору. Виховання внутрішнього слуху, здатного уловлювати не лише окремі звуки, а й цілісні музичні фрази та побудови.

Вивчення тембрових можливостей фортепіано як інструменту, здатного передавати найтонші відтінки звуку і музичної думки. Аналіз акустичних особливостей фортепіано та їх застосування в різних залах для досягнення оптимального звучання. Формування акустичної орієнтації піаніста через вміння слухати і керувати реверберацією та об'ємом звучання.

Розділ 3. «Виконавсько-інтерпретаційний»

Тема 8. Особливості формування виконавського стилю.

Розвиток особистого стилю виконавця на основі всебічного аналізу музичного матеріалу, взаємодії з традиційними виконавськими підходами та пошуку власної інтерпретації. Акцент на впровадженні індивідуальних рішень, які підкреслюють особливості інтерпретації кожного твору.

Тема 9. Жанрово-стильова специфіка виконавської інтерпретації.

Оволодіння специфікою виконання творів різних жанрів і стилів. Вміння адаптувати виконавські прийоми під вимоги конкретного жанру (романтичного, барокового, класичного тощо) та особливості стилістики композитора.

Тема 10. Функції засобів виконавської інтерпретації.

Дослідження ролі агогіки, динаміки, тембру, педалізації та артикуляції як засобів формування виразності виконання. Вивчення кожного елемента інтерпретації як

невід'ємної частини художньої реалізації музичного тексту, що сприяє передачі його глибинного змісту.

Тема 11. Виконавська драматургія та архітектоніка.

Робота над драматургічним планом виконання, побудовою кульмінацій, переходів та логічних зв'язків в творі. Формування відчуття музичної архітектури, що допомагає виконавцю зберігати цілісність і внутрішню логіку твору.

Тема 12. Баланс між технічними та художніми завданнями.

Пошук оптимальної рівноваги між технічними навичками і художньою виразністю виконання. Розвиток усвідомлення важливості і взаємозалежності цих аспектів у процесі виконавської роботи.

Тема 13. Проблеми концертного виконання.

Підготовка до концертного виконання як найвищої форми реалізації художньої інтерпретації. Подолання сценічного хвилювання, вироблення здатності до самоконтролю і критичного слуху під час виступу.

Специфіка курсу «Спеціальний інструмент» освітньо-професійної програми «Фортепіано» полягає в його практичній спрямованості й необхідності постійного удосконалення, що зумовлює необхідність паралельного освоєння всіх тем упродовж семестру. Змістова структура навчальної дисципліни при цьому лишається незмінною, але кожен семестр теми опрацьовуються на новому навчальному (репертуарному) матеріалі згідно з індивідуальним планом здобувача.

Розподіл годин для денної форми навчання:			Разом за рік	Загальна кількість годин
1 семестр	2 семестр	3 семестр	Інд – 100 Сам - 200	300
Інд - 40 Сам - 80	Інд – 30 Сам - 60	Інд – 30 Сам - 60		
Розподіл годин для заочної форми навчання:			Разом за рік	Загальна кількість годин
1 семестр	2 семестр	3 семестр	Інд – 32 Сам - 268	300
Інд - 10 Сам - 110	Інд – 10 Сам - 80	Інд – 12 Сам - 78		

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	ауд інд	лаб	ін д	с.р.		л	ауд інд	лаб	ін д	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тематичний розділ 1. «Академічний»												
Тема 1. Виконання поліфонічного твору	10/8/8		4/2/2			6/6/6	10/8/8		1/1/1			9/7/7
Тема 2. Виконання твору крупної форми (сонатного алегро, варіацій, рондо)	11/8/8		4/3/3			7/5/5	10/8/8		1/1/1			9/7/7
Тема 3. Виконання п'єси малої форми	11/8/8		4/3/3			7/5/5	10/8/8		1/1/1			9/7/7
Разом	32/24/24		12/8/8			20/16/16	30/24/24		3/3/3			27/21/21
Тематичний розділ 2. «Креативно-розвиваючий»												
Тема 4. Розвиток навичок інтонування, прийомів звуковидобування і аплікатури	7/6/6		2/2/2			5/4/4	10		1/1/1			9/9/9
Тема 5. Поліваріантність прийомів удосконалення різних видів техніки гри	7/6/6		2/2/2			5/4/4	10		1/1/1			9/9/9
Тема 6. Специфіка звукообразного мислення піаніста. Художньо-акустичний потенціал фортепіано	7/6/6		2/2/2			5/4/4	10		1/1/1			9/9/9
Разом	21/18/18		8/8/8			20/16/16	30/30/30		3/3/3			27/27/27
Тематичний розділ 3. «Виконавсько-інтерпретаційний»												
Тема 7. Особливості формування виконавського стилю	9/6/6		3/2/2			6/4/4	9/6/6		1/1/1			8/5/5
Тема 8. Жанрово-стильова специфіка виконавської інтерпретації	9/6/6		3/2/2			6/4/4	9/6/6		1/1/1			8/5/5
Тема 9. Функції засобів виконавської інтерпретації	10/7/7		3/2/2			7/5/5	10/5/6		-/-/1			10/5/5
Тема 10. Виконавська драматургія та архітектоніка	10/7/7		3/2/2			7/5/5	11/6/6		1/1/1			10/5/5

Тема 11. Баланс між технічними та художніми завданнями	11/8/8	4/3/3			7/5/5	10/6/6	-/-/1			10/6/5
Тема 12. Проблеми концертного виконання	11/8/8	4/3/3			7/5/5	11/7/6	1/1/1			10/6/5
Разом	60/42/42	20/14/14			40/28/28	60/36/36	4/4/6			56
Усього годин	120/90/90	40/30/30			80/60/60	120/90/90	10/10/12			110/80/78

Самостійна робота

Самостійна робота магістра є невід’ємною складовою індивідуальної роботи викладача в класі, що спрямовує творчий розвиток здобувача, його індивідуальних здібностей, сприяє активізації творчого потенціалу, самореалізації і самоорганізації навчальної діяльності. Отже, найважливішим фактором ефективності самостійної роботи здобувача є індивідуальний підхід викладача у процесі оволодіння навичками гри на фортепіано.

Розвиток виконавської майстерності та формування практичних навичок, необхідних у професійній діяльності майбутнього фахівця, залежить у певній мірі від якості самостійної роботи здобувача. Завдання для самостійної роботи ґрунтуються на основі індивідуальної роботи викладача у процесі аудиторних занять. Індивідуальна програма здобувача, що включає твори різних жанрів потребує вибір специфічних видів завдань для самостійної роботи здобувача, що залежать від його індивідуальних здібностей та рівня підготовки.

Викладачу варто постійно стимулювати інтерес та зацікавленість здобувача шляхом залучення до кращих зразків фортепіанних творів, корегувати його художні смаки і прихильності та, використовувати особистісно-орієнтовний підхід в процесі навчання.

Головними завданнями самостійної роботи здобувача є:

- закріплення музичного матеріалу, опрацьованого з викладачем у класі та самостійне засвоєння нового матеріалу;
- постійне розвинення навичок гри на фортепіано в процесі самостійної роботи;
- вдосконалення піаністичної майстерності шляхом оволодіння основними

- видами фортепіанної техніки, фактури та елементами виконавської виразності;
- розвинення музичних здібностей та виконавської майстерності шляхом розширення репертуару й музичного кругозору;
 - ознайомлення із різними стилями жанрами та формами фортепіанних творів різних композиторів:
 - підкріплення практичних вмінь та навичок теоретичними знаннями з методики роботи над фортепіанною технікою та виконавською інтерпретацією;
 - ознайомлення з музикознавчою літературою, навчально-методичними посібниками з курсу;
 - прослуховування грамзаписів та ознайомлення з виконавськими інтерпретаціями провідних піаністів минулого та сучасності.

Під час самостійної роботи магістри повинні закріплювати навички фортепіанної гри, отримані ними під час індивідуальних занять, працювати над розбором, вивченням творів з подальшим виконавським удосконаленням, поглиблено вивчати методичну та мистецтвознавчу літературу з питань фортепіанної педагогіки, історії та стильових особливостей виконання тощо. На самостійну підготовку здобувачам стаціонару відводиться, як мінімум, третина від загальної кількості навчальних годин.

Розподіл самостійної роботи магістрів

1 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Розбір нотного тексту	4	6
2.	Вивчення напам'ять	4	6
3.	Ознайомлення з музикознавчим контекстом виконуваних творів	4	6
4.	Формування піаністичних навичок та якості фортепіанного звуку	4	6
5.	Методика роботи над удосконаленням фортепіанної техніки	4	6
6.	Засвоєння принципів педалізації	4	6
7.	Робота над фактурою творів	4	6
8.	Вдосконалення техніки педалізації	4	6

9.	Оволодіння поліфонічною фактурою різного типу та принципами роботи над нею	4	6
10.	Оволодіння навичками, необхідними для виконання творів крупної форми	4	6
11.	Відтворення звукообразного змісту у виконанні п'єс	4	5
12.	Створення художнього образу фортепіанного твору та відтворення його емоційного змісту	4	5
13.	Жанрово-стильова специфіка виконавської інтерпретації	4	5
14.	Оволодіння піаністичними засобами виконавської інтерпретації	4	5
15.	Робота над звукотемброю та інтонаційною виразністю	4	5
16.	Виокремлення та опанування складних фрагментів творів	4	5
17.	Втілення виконавської драматургії	4	5
18.	Робота над формою твору (співвідношення частин та цілого)	4	5
19.	Розвиток артистизму, виконавської волі та самоконтролю	4	5
20.	Підготовка програми до концертного виконання	4	5
	Усього:	80	110

2 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Розбір нотного тексту	3	4
2.	Вивчення напам'ять	3	4
3.	Ознайомлення з музикознавчим контекстом виконуваних творів	3	4
4.	Формування піаністичних навичок та якості фортепіанного звуку	3	4
5.	Методика роботи над удосконаленням фортепіанної техніки	3	4
6.	Засвоєння принципів педалізації	3	4
7.	Робота над фактурою творів	3	4
8.	Вдосконалення техніки педалізації	3	4
9.	Оволодіння поліфонічною фактурою різного типу та принципами роботи над нею	3	4
10.	Оволодіння навичками, необхідними для виконання творів крупної форми	3	4
11.	Відтворення звукообразного змісту у виконанні п'єс	3	4
12.	Створення художнього образу фортепіанного твору та відтворення його емоційного змісту	3	4

13.	Жанрово-стильова специфіка виконавської інтерпретації	3	4
14.	Оволодіння піаністичними засобами виконавської інтерпретації	3	4
15.	Робота над звукотемброю та інтонаційною виразністю	3	4
16.	Виокремлення та опанування складних фрагментів творів	3	4
17.	Втілення виконавської драматургії	3	4
18.	Робота над формою твору (співвідношення частин та цілого)	3	4
19.	Розвиток артистизму, виконавської волі та самоконтролю	3	4
20.	Підготовка програми до концертного виконання	3	4
	Усього:	60	80

3 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Розбір нотного тексту	3	3
2.	Вивчення напам'ять	3	3
3.	Ознайомлення з музикознавчим контекстом виконуваних творів	3	3
4.	Формування піаністичних навичок та якості фортепіанного звуку	3	3
5.	Методика роботи над удосконаленням фортепіанної техніки	3	3
6.	Засвоєння принципів педалізації	3	3
7.	Робота над фактурою творів	3	3
8.	Вдосконалення техніки педалізації	3	3
9.	Оволодіння поліфонічною фактурою різного типу та принципами роботи над нею	3	3
10.	Оволодіння навичками, необхідними для виконання творів крупної форми	3	3
11.	Відтворення звукообразного змісту у виконанні п'єс	3	4
12.	Створення художнього образу фортепіанного твору та відтворення його емоційного змісту	3	5
13.	Жанрово-стильова специфіка виконавської інтерпретації	3	4
14.	Оволодіння піаністичними засобами виконавської інтерпретації	3	4

15.	Робота над звукотемброю та інтонаційною виразністю	3	4
16.	Виокремлення та опанування складних фрагментів творів	3	6
17.	Втілення виконавської драматургії	3	5
18.	Робота над формою твору (співвідношення частин та цілого)	3	5
19.	Розвиток артистизму, виконавської волі та самоконтролю	3	5
20.	Підготовка програми до концертного виконання	3	5
	Усього:	60	78

Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання з курсу «Спеціальний інструмент» освітньо-професійної програми «Фортепіано» складає викладач для самостійної роботи кожного магістра. Теми індивідуальних завдань збігаються з темами самостійної роботи та віддзеркалюють все розмаїття проблем, пов'язаних з удосконаленням виконавської майстерності магістра.

1 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Робота з поліфонічними творами різного типу поліфонічної фактури	4	1
2.	Вивчення творів великої форми	4	1
3.	Засвоєння принципів розвитку виконавської драматургії в сонатній формі	4	1
4.	Втілення темпо-ритмічної та мелодико-інтонаційної структури фортепіанного твору крупної форми	4	1
5.	Вдосконалення культури звуковидобування: робота над грамотною побудовою музичної фрази при виконанні творів, виразністю фразування, визначення кульмінації (динамічної та смислової).	4	1
6.	Вдосконалення навичок використання педалі.	4	1
7.	Робота у вивчених музичних творах над розкриттям художньо-образного змісту із застосування відповідних засобів музичної виразності.	4	1
8.	Вивчення різнохарактерних п'єс та оволодіння їх інтонаційним змістом	4	1

9.	Робота над виконавськими труднощами, вдосконалення виконавської техніки, різних прийомів гри	4	1
10	Відтворення програми напам'ять	4	1
	Усього:	40	10

2 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1.	Робота з поліфонічними творами різного типу поліфонічної фактури	3	1
2.	Вивчення творів великої форми	3	1
3.	Засвоєння принципів розвитку виконавської драматургії в сонатній формі	3	1
4.	Втілення темпо-ритмічної та мелодико-інтонаційної структури фортепіанного твору крупної форми	3	1
5.	Вдосконалення культури звуковидобування: робота над грамотною побудовою музичної фрази при виконанні творів, виразністю фразування, визначення кульмінації (динамічної та смислової).	3	1
6.	Вдосконалення навичок використання педалі.	3	1
7.	Робота у вивчених музичних творах над розкриттям художньо-образного змісту із застосування відповідних засобів музичної виразності.	3	1
8.	Вивчення різнохарактерних п'єс та оволодіння їх інтонаційним змістом	3	1
9.	Робота над виконавськими труднощами, вдосконалення виконавської техніки, різних прийомів гри	3	1
10.	Відтворення програми напам'ять	3	1
	Усього:	30	10

3 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
11.	Робота з поліфонічними творами різного типу поліфонічної фактури	3	1
12.	Вивчення творів великої форми	3	1
13.	Засвоєння принципів розвитку виконавської драматургії в сонатній формі	3	1

14.	Втілення темпо-ритмічної та мелодико-інтонаційної структури фортепіанного твору крупної форми	3	1
15.	Вдосконалення культури звуковидобування: робота над грамотною побудовою музичної фрази при виконанні творів, виразністю фразування, визначення кульмінації (динамічної та смислової).	3	1
16.	Вдосконалення навичок використання педалі.	3	1
17.	Робота у вивчених музичних творах над розкриттям художньо-образного змісту із застосування відповідних засобів музичної виразності.	3	1
18.	Вивчення різнохарактерних п'єс та оволодіння їх інтонаційним змістом	3	1
19.	Робота над виконавськими труднощами, вдосконалення виконавської техніки, різних прийомів гри	3	2
20.	Відтворення програми напам'ять	3	2
	Усього:	30	12

6. Методи навчання

Спеціальні методи роботи над різними за жанром фортепіанними творами, а також над технікою, акомпанементом, фортепіанним ансамблем викладені в методичній та мистецтвознавчій літературі з питань фортепіанної педагогіки, а також у методичних рекомендаціях, розроблених викладачами кафедри теорії музики та фортепіано для здобувачів ХДАК.

На заняттях з дисципліни «Спеціальний інструмент (фортепіано)» використовуються різноманітні методи навчання, які спрямовані на розвиток технічних, музичних та інтерпретаційних навичок здобувачів. Ось деякі з основних методів, які дозволяють здобувачам комплексно розвиватися у ролі піаністів, забезпечуючи глибоке розуміння як технічних аспектів гри на інструменті, так і музичної інтерпретації:

- *пояснювально-ілюстративний метод* – викладач пояснює та ілюструє методом педагогічного показу основні проблеми і завдання фортепіанного виконавства;

- *репродуктивний метод* – відтворення здобувачем матеріалу (епізоду твору, його частини), що пояснив та показав викладач (сприяє формуванню знань,

навичок і вмінь, формує основні розумові операції (аналіз, синтез, узагальнення);

- *метод проблемного викладу* – викладач не тільки формулює теоретичну або практичну проблему, а й пропонує спосіб її подолання з допомогою порівняння різних підходів і точок зору на основі загальноприйнятих методичних принципів;

- *частково-пошуковий метод* – активний пошук рішення практичних задач (наприклад, визначення жанрових, стильових, редакторських та інших особливостей певного твору) на основі вивчення методичної та мистецтвознавчої літератури з питань фортепіанної педагогіки і виконавства;

- *словесний метод* – словесне пояснення матеріалу (розповідь, бесіда);

- *практичні методи* – здобувачі одержують знання й уміння, виконуючи практичні дії за фортепіано;

- *наочні методи* – джерелом знань є наочні приклади (ілюстрування, показ викладача).

- *ділова гра* (один зі здобувачів вищої освіти виконує роль викладача) як метод активного навчання сприяє активізації мислення, підвищенню самостійності, наближенню навчання до професійної діяльності.

- *метод демонстрації*: Викладач демонструє здобувачу правильну техніку виконання, інтерпретаційні рішення, використання педалізації та інших важливих аспектів гри на фортепіано.

- *метод повторення*: Здобувач повторює за викладачем певні технічні або музичні фрази, акцентуючи увагу на деталях виконання.

- *метод корекції*: Викладач аналізує гру здобувача, вказує на помилки та пропонує шляхи їх виправлення.

- *аналітичний метод*. Аналіз музичного тексту: Розбір нотного матеріалу на рівні гармонії, форми, ритмічних і мелодійних структур для кращого розуміння твору. Технічний аналіз: Розгляд технічних складнощів у творі та пошук ефективних шляхів їх подолання.

- *метод творчого дослідження*. Виконання одного і того ж музичного твору у різних інтерпретаційних варіантах для розвитку чутливості до стилю і виразності.

- *робота над звуковою культурою*. Вправи на звуковидобування: Спеціальні вправи на вироблення контрольованого, багатого звуку. Робота з динамікою: Виконання творів з акцентом на роботу з динамічними відтінками, артикуляцією та фразуванням.

- *метод репертуарної роботи*. Поступове розширення репертуару: Вивчення творів різних епох і стилів для розвитку загальної музичної культури та технічної майстерності. Концертні виступи: Виконання творів на концертах і відкритих заняттях для розвитку сценічної стійкості і впевненості.

- *метод взаємодії*. Обговорення твору з викладачем або іншими здобувачами, обмін ідеями щодо інтерпретації та техніки виконання.

- *метод самоаналізу*: Заохочується самостійний аналіз власної гри через записи, критичне прослуховування та коригування.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Перевірка (шляхом прослуховування) й оцінювання інтерпретації запланованих та зафіксованих в індивідуальних планах творів у виконанні здобувачів реалізуються наприкінці семестру через такі форми поточного та підсумкового контролю:

Іспит – кожного семестру;

Підсумкова атестація – по завершенню другого (магістерського) рівня.

Оцінювання успішності навчальної діяльності – рівня оволодіння мистецтвом професійного виконавства на фортепіано, сформованості навичок та умінь самостійної роботи над музичними творами та формування власного виконавського репертуару – здійснюється під час поточного і підсумкового контролю.

Перевірка й оцінювання знань, вмінь та навичок здобувачів реалізуються семестровим іспитом. На іспит кожного семестру виносяться три твори за індивідуальною виконавською програмою. Виконавську програму здобувача з дисципліни «Спеціальний інструмент» складають такі види творів:

1. Поліфонічний твір
2. Твір крупної форми.

3. Етюд або п'єса малої форми традиційно-класичного репертуару.

Поточний контроль.

Перевірка та поточне оцінювання знань здобувачів денної форми навчання проводиться протягом семестру. Кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених здобувачам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу здобувача.

Оцінка поточного контролю складається із оцінок, які здобувач отримує за кожну тему поточного модулю за 100-бальною шкалою. Наприкінці семестру оцінки складаються і отримана сума поділяється на кількість тем. Отримана середня кількість балів стає підсумковою оцінкою за семестр (розділ).

Підсумковий контроль. Підсумковий контроль (екзамен) передбачає оцінювання рівня оволодіння мистецтвом професійного музичного виконавства під час виконання музичних творів із індивідуальної програми здобувача:

- поліфонічний твір;
- твір крупної форми (концерт, соната, рондо, варіації);
- концертна п'єса або концертний етюд.

Оцінювання досягнень здобувачів вищої освіти з дисципліни «Спеціальний інструмент» здійснюється за 100-бальною шкалою. Із загальної кількості у 100 балів максимально можливі бали оцінки розподіляються за такою схемою:

- робота упродовж семестру – 60 балів;
- іспит – 40 балів.

Підсумкова атестація (демонстрація творчого проєкту). Публічна демонстрація сольної концертної програми перед атестаційною комісією у реальному часі у форматі живого виступу або на онлайн-відеоконференції (демонстрації її відеозапису);

Відпрацювання пропущених занять. Здобувач може ліквідувати академічну заборгованість на атестаційному / заліковому тижні (виключно до взаємоузгодженого розкладу). У випадку не виконання здобувачем усіх передбачених робочою програмою форм поточного контролю він не допускається до заліку.

Перерахування результатів вивчення навчальної дисципліни. За рішенням кафедри здобувачам, які брали участь в позанавчальній творчій діяльності або виконували узгоджені з викладачем індивідуальні форми роботи, присуджуються додаткові бали, кількість яких залежить від об'єму виконаної роботи на значимості досягнених результатів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі

Оцінка навчальних досягнень здобувачів здійснюється за результатами виконання музичних творів індивідуальної програми під час поточного контролю та на екзамені (підсумковий семестровий контроль).

Поточна самостійна робота			Підсумковий контроль (іспит)	Сума
Тематичний розділ 1	Тематичний розділ 2	Тематичний розділ 3	20-40	35-100
1-20	1-20	1-20		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Навчально-методичне забезпечення

Пакет навчально-методичного забезпечення:

1. ОПП «Фортепіано»;
2. робоча програма та силабус навчальної дисципліни;
3. завдання для самостійної роботи;

4. методичні розробки та рекомендації з курсу до самостійної роботи.

- нотні матеріали;

5. аудіо-, та відеозаписи.

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Специфічні характеристики матеріально-технічного забезпечення. Для реалізації освітньо-професійної програми на першому (бакалаврському) рівні зі спеціальності 025 Музичне мистецтво залучаються приміщення навчального корпусу № 4 Харківської державної академії культури, спеціально обладнані для проведення індивідуальних занять здобувачів вищої освіти: музичні кабінети з наявністю інструменту фортепіано, спеціалізована зала для проведення поточного та підсумкового контролю, аудиторія кафедри «Фортепіано» з наявністю 2-х фортепіано, джерельної бази (нотних матеріалів, методичної літератури, мультимедійних засобів), навчальна лабораторія з проблем музикознавства, камерний зал.

10. Рекомендовані джерела інформації

Курс навчальної дисципліни «Спеціальний інструмент» передбачає практичну діяльність, під час якої в (процесі індивідуальних занять здобувачів вищої освіти з педагогом) здійснюється набуття знань, навичок і прийомів для подальшої професійної діяльності у якості піаніста-виконавця та викладача з фаху. Рекомендовані джерела інформації не є обов'язковими і можуть використовуватися за бажанням здобувачів вищої освіти з метою розширення музичного кругозору і поглиблення знань з теорії фортепіанного виконавства.

Основні

1. Клин В. Українська радянська фортепіанна музика. Київ : Наук. думка, 1980. 315 с.
2. Левицька, Г. (1997). Основи сучасної педалізації. Львів.
3. Рябуха Н. О. Відображення романтичного звуковідчуття у фортепіанних творах Ф. Шопена і Ф. Ліста // Культура України. Серія: Мистецтвознавство : зб. наук. пр.

- / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури ; [редкол.: В. М. Шейко (відп. ред.) та ін.] ; за заг. ред. В. М. Шейка. Харків, 2016. Вип. 53. С. 18-28.
4. Рябуха Н. О. Поетика звукового образу світу Б. Лятошинського (на прикладі фортепіанної творчості) // Культура України. Серія: Мистецтвознавство : зб. наук. пр. / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури ; [редкол.: В. М. Шейко (відп. ред.) та ін.] ; за заг. ред. В. М. Шейка. Харків, 2015. Вип. 51. С. 26-39.
 5. Рябуха Н. О. Звуковий образ світу: онто-сонологічне дослідження фортепіанного мистецтва ХХ - початку ХХІ ст. : монографія. Харків. держ. акад. культури. Харків : Бровін О. В., 2016. 334 с.
 6. Рябуха, Н. О. (2010). Українська фортепіанна мініатюра як об'єкт виконавської інтерпретації. Харків : Вид-во Бровін О. В.
 7. Склярів, О. Д. (2002). Методика викладання курсу фортепіано. Формування і розвиток виконавських навичок студентів: навч. посібник. ХДАК.
- а. Допоміжні**
8. Актуальні питання методики роботи над фортепіанними творами крупної форми: Метод. рекомендації для студентів спеціалізації «Хорове диригування», спеціальності «Музична педагогіка та виховання» / Уклад. Г. О. Ніколаєва. Харків : ХДАК, 2003. 18 с.
 9. Викладання курсу фортепіано на естрадних спеціалізаціях факультету музичного мистецтва: Метод. матеріали до курсу / Харк. держ. акад. культури; Уклад. О. Д. Склярів. Харків : ХДАК, 2006. 14 с.
 10. Використання методичних розробок українських педагогів-піаністів середини ХХ ст. у самостійній роботі студента над фортепіанною технікою: Метод. рекомендації для студента спеціалізації «Хорове диригування», спеціальності «Музична педагогіка та виховання» / Уклад. Н. Ю. Зимогляд. Харків : ХДАК, 2000. 16 с.
 11. Використання навичок фортепіанної гри в роботі над хоровою партитурою: Метод. рекомендації для студентів заочної форми навчання спеціалізації «Керівник самодіяльного хорового колективу» / Уклад. Г. О. Ніколаєва. Харків : ХДІК, 1991. 12 с.

12. Гаркуша Л.І., Економова О.С. Формування професійних навичок і вмінь студентів на заняттях з основного музичного інструмента (фортепіано): навчально-методичний посібник. К.: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2013. 100 с.
13. Деякі особливості роботи над циклом В. С. Косенка 24 дитячі п'єси: Метод. рекомендації для студентів спеціальності «Музична педагогіка та виховання» / Уклад. А. Ю. Рум'янцева. Харків: ХДАК 2002. 14 с.
14. Жигінас Т. В. Методичні засади підготовки майбутніх вчителів музики до концертно - освітньої діяльності серед дітей та юнацтва: дис. к. пед. наук: 13.00.02. К, 2007. 220 с.
15. Загальні методичні положення щодо самостійної роботи над удосконаленням фортепіанної техніки: Метод рекомендації для студентів ХДАК / Уклад. А. Ю. Ру'мянцева. Харків : ХДАК, 2002. 14 с.
16. Курковський Г.В. Питання фортепіанного виконавства. Збірник статей. Київ: Муз. Україна, 1983. 139 с.
17. Лісовий В.А., Мельничук Я.М., Бойчук І.І. Основний музичний інструмент (фортепіано): Навчально-методичний посібник. Чернівці: Рута, 2007. 69 с.
18. Маленькі п'єси для фортепіано Б. Бартока «Дітям»: Метод. вказівки з курсу «Фортепіано» для студентів заочного відділення оркестрових спеціалізації / Уклад. В. М. Щепакін. Харків : ХДАК, 2002. 17 с.
19. Методика викладання ансамблю та акомпанементу в курсі «Фортепіано» / Уклад. І. І. Польська. Харків : ХДАК, 1995. 8 с.
20. Методика викладання ансамблю та акомпанементу в курсі «Фортепіано» / Уклад. І. І. Польська. Харків: ХДАК, 1998. 8 с.
21. Методика робота над гамами / Уклад. І. І. Польська. Харків :ХДАК, 1996. 16 с.
22. Методика роботи над двоголосними інвенціями Баха / Уклад. І. І. Польська. Харків: ХДАК, 1997. 14. с.
23. Методика роботи над етюдами по курсу «Фортепіано» (К.Черні Вибрані фортепіанні етюди під ред. Г. Гермера. Частина перша) / Уклад. І. І. Польська. Харків : ХДАК, 1996. 32 с.

24. Методика роботи над етюдами по курсу «Фортепіано» (К.Черні. Вибрані фортепіанні етюди під. ред. Г. Гермера. Частина друга) / Уклад. І. І. Польська. Харків : ХДАК, 1997. 16 с.
25. Методика роботи над сонатами Д. Чимарози з курсу «Фортепіано» / Уклад. І.І. Польська. Х.: ХДАК, 1997. 17 с.
26. Методичні особливості початкового періоду роботи над поліфонією / Уклад. В. І. Куразаєва. Харків : ХДАК, 2002. 19 с.
27. Методичні рекомендації з організації самостійної роботи студента над етюдами (для студента спеціалізацій «Хорове диригування», спеціальності «Музична педагогіка та виховання») / Уклад. Н. Ю. Зимогляд. Харків : ХДАК, 2000. 14 с.
28. Навчально-методичні матеріали для самостійної роботи студента з курсу «Фортепіано» / Уклад. В.І. Куразаєва. Харків : ХДАК, 2004. 34 с.
29. Основи самостійної роботи здобувачів вищої освіти над гамовим комплексом: мет. рек. з курсу «Фортепіано» для здобувачів вищої освіти ХДАК. Уклад. А.Ю.Рум'янцева. Харків: ХДАК, 2020. – 20 с.
30. Особливості курсу фортепіано на диригентських спеціалізаціях факультету музичного мистецтва: Метод. матеріали до курсу / Харк. держ. акад. культури; Уклад. О. Д. Склярів. Харків : ХДАК, 2006. 15 с.
31. П'ять вальсів для фортепіано Бенджаміна Бріттена: Метод. вказівки для студентів заочного факультету / Уклад. В. М. Щепакін. Харків : ХДІК, 1995. 13 с.
32. Польська І. Проблеми жанрової типології фортепіанного виконавства. Культура України. Мистецтвознавство. Х., 2000. Вип. 6. С. 171-180.
33. Принципи роботи над сучасним українським фортепіанним репертуаром: Метод. вказівки для студента факультету НММ / Уклад. В. І. Куразаєва. Харків : ХДАК, 1998. 8 с.
34. Робота в класі фортепіано над використанням виконавських засобів художнього образу музичного твору: Метод. рекомендації для студентів спеціалізації «Хорове диригування», спеціальності «Музична педагогіка та виховання» / Уклад. Г. О. Ніколаєва. Харків : ХДАК 2001. 19 с.
35. Робота над творами І.С. Баха (на прикладі «Нотного зошита Ганни Магдалени

- Бах» та «Маленьких прелюдія та фуг») : методичні рекомендації до курсу фортепіано для студентів спеціальності «Музичне мистецтво»; розробник: Н. Зимогляд. Харків: ХДАК, 2014. 22с.
36. Робота над фактурою в класі камерного ансамблю (на прикладі інструментальних дуетів українських композиторів): методичні рекомендації з курсу «Камерний ансамбль» для здобувачів вищої освіти з ОПП «Фортепіано», розробник Кріпак О.Л. Харків: ХДАК, 2021. 26с.
37. Розвиток фортепіанної техніки: навчально-методичні матеріали для самостійної роботи студентів з курсу «Фортепіано»; розробник : О.Ю. Степанова. Харків, ХДАК, 2019. 18 с.
38. Савицький Р. Основні засади фортепіанної педагогіки: метод. посіб. Тернопіль: СМП «АСТОН», 2000. 68 с.
39. Самостійна робота над творами українських композиторів. Альперін. «Варіації на українську тему»: Метод. вказівки з курсу «Фортепіано» для студентів заочного відділення спеціалізації «Керівник самодіяльного академічного хору» / Уклад. О. Д. Скляров. Харків : ХДЖ, 1992. 9 с.
40. Самостійна робота над творами українських композиторів. О. Жук. «Поєма»: Метод. вказівки з курсу «Фортепіано» для студентів заочного відділення спеціалізації «Керівник самодіяльного академічного хору» / Уклад. О. Д. Скляров. Харків : ХДЖ, 1993. 11 с.
41. Самостійна робота над творами українських композиторів: Метод. вказівки з курсу «Фортепіано» для студентів заочного відділення спеціалізації «Керівник оркестру народних інструментів» / Уклад. О. Д. Скляров. Харків : ХДЖ, 1991. 10 с.
42. Скляров О. Д. Методика викладання курсу «Фортепіано» (формування і розвиток виконавських навичок студентів): Навч. посібник / О. Д. Скляров. Харків : ХДАК, 2002. 192 с: іл., нот.
43. Специфіка самостійної роботи над творами із індивідуального репертуару при вивченні дисципліни «Фортепіано»: метод. матеріали до курсу. Уклад. Р. В. Ніколенко. Харків: Самвидав, 2023. 15 с.
44. Степанова О.Ю. Формування навичок педалізації: методичні

- рекомендації для здобувачів бакалаврського та магістерського рівнів вищої освіти факультету музичного мистецтва ХДАК / Харківська державна академія культури; розробник: Степанова О.Ю. Харків: ХДАК, 2023. 19 с.
45. Стилiстичнi особливостi iнтерпретацiї фортепiанних творiв I. Шамо»: методичнi рекомендацiї для студентiв ХДАК. Уклад. А.Ю.Рум'янцева. Харкiв: ХДАК, 2004. 18 с.
46. Стилiвi особливостi виконання фортепiанних мiнiатюр М. В. Лисенка: Методичнi рекомендацiї з курсу «Фортепiано». Укл.: Н. О. Рябуха. Харкiв: ХДАК, 2008. 21 с.
47. Стилiвi особливостi виконання фортепiанних мiнiатюр М.В.Лисенка: Методичнi рекомендацiї з курсу «Фортепiано» / Укл.: Н. О. Рябуха. Харкiв : ХДАК, 2008. 21 с.
48. Сюїта для фортепiано «Гробниця Куперена» М. Равеля: Метод. вказiвки з курсу «Фортепiано» для студентiв-пiанiстiв денного та заочного вiддiлень спецiалiзацiї «Музичне мистецтво естради» / Уклад. В. М. Щепакiн. Харкiв : ХДАК, 2003. 19 с.
49. Твори для фортепiано З. Кодая: Метод. вказiвки для студентiв оркестрових спецiалiзацiй факультету НХТ / Уклад. В. М. Щепакiн. Харкiв :ХДiК, 1996. 11 с.
50. Фортепiанне виконавство: першочерговiсть iнтонацiйного осмислення фактури в процесi її прочитання та iнтерпретацiйного втiлення»: методичнi рекомендацiї до курсу «Фортепiано» для здобувачiв вищої освіти з ОПП «Фортепiано», розробник Крипак О., Л. Харкiв: ХДАК, 2022, 26с.
51. Шульгiна В.Д. Українська музична педагогiка: [для студ. вищ. навч. закл.]. Вид. 2- ге, допов. К.: ДАКККiМ, 2008. 263 с

52. Інформаційні ресурси

53. Бiблiотека ХДАК <http://lib-hdak.in.ua/>
54. Зисько В. В. Робота над полiфонiєю у фортепiанному класi [Електронний ресурс] — режим доступу: <http://intkonf.org/zisko-vv-robota-nad-polifoniei-u-fortepiannomu-klasi/>
55. Особливостi втiлення виконавських традицiй епохи Бароко: метод. рек. до курсу «Iсторiя фортепiанної педагогiки» для здобувачiв осvitнього рiвня

- «бакалавр» за спеціальністю «Музичне мистецтво» (ОП «Фортепіано»); (розроб. Я. О. Сердюк). — Харків: ХДАК, 2023. — 10 с. [Електронний ресурс] — режим доступу: <http://195.20.96.242:5028/khk dak-xmlui/handle/123456789/2244>
56. Принципи самостійної роботи над фортепіанними етюдами: методичні рекомендації з курсу «Фортепіано» для здобувачів бакалаврського та магістерського рівнів вищої освіти факультету музичного мистецтва ХДАК, розробник Рум'янцева А. Ю. – Харків: ХДАК, 2023 – 20 с. [Електронний ресурс] — режим доступу: <http://195.20.96.242:5028/khk dak-xmlui/handle/123456789/2067>
57. Савицька Я.Я. Головні проблеми у роботі з музичними творами при грі на фортепіано. [Електронний ресурс] — режим доступу: http://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/50617/
58. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка <http://korolenko.kharkov.com/>
59. Харківська міська спеціалізована музично-театральна бібліотека ім. К.С. Станіславського <http://biblioteka-stanislavskogo.edu.kh.ua/uk/>
60. Шукайло В. Ф. Шлях до майстерності піаніста: навчально-методичний посібник. // Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017. – 206 с. [Електронний ресурс] — режим доступу: <http://num.kharkiv.ua/share/pdf/Shukaylo.pdf>

Орієнтовний репертуарний список

Поліфонія

- Й. С. Бах – Прелюдії і фуги з Добре темперованого клавіру
- Й. С. Бах – Гольдберг-варіації, BWV 988
- Й. С. Бах – Токати для клавіру, BWV 910–916
- Й. С. Бах – Англійські сюїти BWV 806–811
- Й. С. Бах – Італійський концерт, BWV 971
- Й. С. Бах – Музичне приношення, BWV 1079 (вибрані частини)
- Г. Ф. Гендель – Сюїти для клавіру (розширений вибір частин)
- Д. Скарлатті – Сонати (вибір творів із технічними та інтерпретаційними викликами)
- М. Равель – Токката з сюїти Могила Куперена
- П. Хіндеміт – Люден, вибіркові частини

Крупна форма

Сонати

- Л. ван Бетховен – пізні сонати (ор. 101, 106, 109, 110, 111)
- Ф. Шуберт – Сонати D 845, D 850, D 960
- Й. Брамс – Сонати, оп. 1, оп. 2, оп. 5
- К. Дебюссі – Соната для фортепіано
- Б. Барток – Соната для фортепіано
- П. Хіндеміт – Соната № 3
- М. Равель – Сонатина для фортепіано

Концерти

- Л. ван Бетховен – Концерт № 4, Концерт № 5 ("Імператор")
- Й. Брамс – Концерти № 1, № 2
- Ф. Шопен – Концерти № 1, № 2
- М. Равель – Концерт для лівої руки, Концерт соль мажор
- К. Сен-Санс – Концерт № 2, № 4
- Е. Гріг – Концерт ля мінор
- Б. Барток – Концерти для фортепіано № 2, № 3

М. Лисенко – Концерт для фортепіано

Етюд

Ф. Шопен – Етюд ор. 10, ор. 25 (розширений вибір, включаючи найбільш технічно складні)

Ф. Ліст – Трансцендентні етуди, Етуди за Паганіні

К. Дебюссі – Етуди (вибіркові)

Й. Брамс – Варіації на тему Паганіні, ор. 35

К. Черні – Етуди, ор. 740 (вибір складних технічних етюдів)

Б. Барток – Етуди для фортепіано

П'єси

К. Дебюссі – Прелюдії (кн. 1, 2)

М. Равель – Нічні газелі, Пavana на смерть Інфанти

Ф. Шуберт – Фантазія "Скиталець", D. 760

Р. Шуман – Крейслеріана, ор. 16

Ф. Ліст – Грози і бурі з циклу Поезії та релігія

Б. Барток – Угорські народні пісні, Соната для фортепіано

О. Мессіан – Каталог птахів (вибіркові частини)

Й. Брамс – Інтермеццо ор. 118, 119

А. Хіндеміт – Люден (вибіркові)

П'єси українських композиторів

В. Косенко – Етуди в старовинному стилі

М. Лисенко – Українська рапсодія

Б. Лятошинський – Прелюдії ор. 44, Соната для фортепіано

Л. Ревуцький – Прелюдії (вибіркові)

В. Барвінський – Ліричні настрої

І. Карабиць – Елегія

В. Сильвестров – Тихі пісні для фортепіано

М. Скорик – Бурлеска, Карпатська сюїта

І. Шамо – Український прелюд

В. Годзяцький – Коломийки для фортепіано

Навчальне видання**СПЕЦІАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ (ФОРТЕПІАНО)
Програма та навчально-методичні матеріали з курсу**

другий (магістерський) рівень вищої освіти
спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»
освітня програма: «фортепіано»

Укладачі:

Рябуха Н. О., доктор мистецтвознавства, доцент кафедри фортепіано
Степанова О. Ю., старший викладач кафедри фортепіано
Склярів О. Д., професор, заслужений діяч мистецтв
України, професор, завідувач кафедри фортепіано

Друкується в авторській редакції
Комп'ютерний набір та верстка *О. Ю. Степанова*

План 2024

Підписано до друку 27.11.2024 р. Формат 60x84/16
Гарнітура «Times». Папір для мн. ап. Друк ризограф
Ум. друк. арк. ____ Тираж 100. Зам № ____

ХДАК, 61057, Харків -57, Бурсацький узвіз, 4
Надруковано в лаб. множ. техніки ХДАК